

Сова

Тарас Шевченко

Породила мати сина
В зеленій діброві,
Дала йому карі очі
І чорнії брови.
Китайкою повивала,
Всіх святих благала,
Та щоб йому всі святії
Талан-долю слали.
"Пошли тобі матер божя
Тії благодати,
Всього того, чого мати
Не зуміє дати".
До схід сонця воду брала,
В барвінку купала,
До півночі колихала,
До світа співала:

"Е... е... лю-лі,
Питала зозулі,
Зозуля кувала,
Правдоньку казала.
Буду сто літ жити,
Тебе годувати,
В жупані ходити,
Буду панувати.
Ой виростеш, сину,
За півчварта року,
Як княжа дитина,
Як ясен високий,
Гнучкий і дебелий,
Щасливий, веселий
І не одинокий.
Найду тобі рівню
Хоч за морем синім.
Або крамарівну,
Або сотниківну,
Таки панну, сину.

У червоних черевиках,
В зеленім жупані
По світлиці походжає,
Як пава, як пані,
Та з тобою розмовляє.
В хаті, як у раї!!
А я сиджу на покуті,
Тільки поглядаю.

Ой сину мій, сину,
Моя ти дитино!
Чи є кращий на всім світі,
На всій Україні!
Нема кращого й не буде —
Дивуйтеся, люди!
Нема кращого!.. а долю...
Долю роздобуде".
Ой зозуле, зозуленько,
Нащо ти кувала,
Нащо ти їй довгі літа,
Сто літ накувала?
Чи є ж таки на сім світі
Слухняная доля?
Ох, якби-то... вміла б мати
З німецького поля
Своїм діточкам закликать
І долю, і волю,
Та ба... а зле безталання
Зустрінеться всюди —
І на шляху, і без шляху,
Усюди, де люди.
Кохалася мати сином,
Як квіткою в гаї,
Кохалася... а тим часом
Батько умирає.
Осталася удовою,
Хоч і молодую,
І не одна... та все ж тяжко...
З горем та нудьгою
Пішла вона до сусідів
Поради просити...

Присудили сусідоньки
У наймах служити.
Ізнищіла, ізмарніла,
Кинула господу,
Пішла в найми... не минула
Лихої пригоди.
І день і ніч працювала,
Подушне платила...
І синові за три копи
Жупанок купила.
Щоб і воно, удовине,
До школи ходило.

Ой талане, талане,
Удовиний поганий!
Чи ти в полі, чи ти в гаї,
Обідраний цигане,
З бурлаками гуляєш?
Тече вода і на гору
Багатому в хату.
А вбогому в яру треба
Криницю копати.
У багатих ростуть діти —
Верби при долині;
А у вдови одним одно,
Та й те, як билина.

Діждалася вдова долі,
Зросту того сина.
І письменний, і вродливий —
Квіточка дитина!
Як у бога за дверима,
Вдова панувала;
А дівчата лицялися
І рушники дбали.
Полюбила багата —
Не поцілувала,
Вишивала шовком хустку —
Не подарувала.
Крались злидні із-за моря
В удовину хату.

Та й підкрались... Стали хлопців
В кайдани кувати
Та повезли до прийому
Битими шляхами.
Пішла й вдова з матерями
З дрібними сльозами.
Де на ніч ставали,
Сторожу давали,
Стару вдову до обозу
Та й не допускали.
Ой привезли до прийому
Чуприну голити;
Усе дрібні, усе малі,
Все багатих діти.
Той каліка недоріка,
Той не вміє стати.
Той горбатий, той багатий,
Тих чотири в хаті.
Усі невлад, усіх назад,
В усіх доля мати.
А у вдови один син,
Та й той якраз під аршин.
Покинула знову хату,
Синову господу;
Пішла в найми, за хліб черствий
Жидам носить воду.
Бо хрещені не приймають:
"Стара,— кажуть,— стала,
Нездужує..." — і огризок
В вікно подавали
Христа ради. Не дай, боже,
Такого дожити,
Не дай, боже, в багатого
І пить попросити.
По копійці заробляла,
Копу назбирала.
Та до сина лист писала,
У військо послала —
Полегшало. Минає рік,
І другий минає,
І четвертий, і десятий,

А чутки немає.
Нема чутки; що тут робить?
Треба торбу брати
Та йти... іти собак дражнить
Од хати до хати.
Взяла торбу, пішла селом,
На вигоні сіла
І в село вже не верталась,
День і ніч сиділа
Коло коворот. А літо
За літом минає.
Помарніла, скалічила,
Ніхто й не пізнає.
Та й кому там пізнавати
Каліку убогу.
Сидить собі та дивиться
В поле на дорогу.
І світає, і смеркає,
І знову смеркає,
А москаля, її сина,
Немає, немає.

Понад ставом увечері
Хитається очерет.
Дожидає сина мати
До досвіта вечерять.
Понад ставом увечері
Шепочеться осока.
Дожидає в темнім гаї
Дівчинонька козака.
Понад ставом вітер віє,
Лози нагинає.
Плаче мати одна в хаті,
А дівчина в гаї.
Поплакала чорнобрива
Та й стала співати;
Поплакала стара мати
Та й стала ридати.
І молилась, і ридала,
Кляла все на світі.
Ох, тяжкі ви, безталанні

У матері діти!
Скалічені старі руки
До бога здіймала,
Свою долю проклинала,
Сина вимовляла.
То од жалю одходила
І мовчки журилась
Та на шлях той на далекий
Крізь сльози дивилась.
І день і ніч дивилася
Та й стала питати:
"Чи не чув хто, чи не бачив
Москаля-солдата,
Мого сина?.." Ніхто не чув,
Ніхто і не бачив.
Сидить вона, не йде в село,
Не пита й не плаче,
Одуріла!.. і цеглину
Муштрук, то лає,
То годує, як дитину,
Й сином називає,
І нищечком тихесенько
Крізь сльози співає:

"Змія хату запалила,
Дітям каші наварила,
Поморщила постолои,
Полетіли москалі.
Сірі гуси в ірій, ірій
По чотири, по чотири
Полетіли — гел-гел! —
На могилі орел,
На могилі серед ночі
У козака вийма очі,
А дівчина в темнім гаї
Його з війська виглядає".

Вдень лазила на смітниках,
Черепки збирала,
Примовляла, що синові
Гостинця ховала.

А уночі розхристана
І простоволоса
Селом ходить — то співає,
То страшно голосить.
Люди лаяли... бо, бачте,
Спать їм не давала
Та кропиву під їх тином
І бур'ян топтала.
Діти бігали з паліччям
Удень за вдовою
По улицях та, сміючись...
Дражнили Совою.